

Kirjoittamisen työpaja: Pieniselämänkerta

Avainsanat: yläkoulu, kirjoittamisen työpaja

Toteuttaja: Mervi Naski

Luokka-aste: 8. lk

Työpajassa kirjoitetaan pieniselämänkerrat/muistelmat. Työpajan aikana käydään läpi elämänkertaa tekstilajina, kielenhuoltoa sekä tekstin rakentamiseen liittyviä keinoja (lauserakenteet, esitysjärjestys, ilmaisuvoimaiset sanat).

Kirjoittamisen työpaja alkuun

Ensin tutustutaan oppilaiden kanssa työpajamenetelmään ja käydään läpi tavoitteet. Lisäksi keskustellaan myös tulevista työskentelymenetelmistä.

Työpajaoppituntien aluksi on aina lyhyt opetustuokio, jonka päätteeksi oppilaat saavat aiheeseen liittyvän tehtävän, jota kirjoitetaan oppitunnilla. Luonnokset ja suunnitelmat kootaan isoon työpajavihkoon, joka jaetaan oppilaille tätä nimenomaista projektia varten. Näin työpajassa tuotettu materiaali on koko ajan oppilaan nähtävillä ja hän pystyy seuraamaan edistymistään ja palamaan aiempiin työn vaiheisiin helposti.

Oppilas pystyy myös tekemään valintoja, mitä ottaa lopulliseen tekstiinsä: mikä on niin hyvää, että sen päälle voi rakentaa uutta tekstiä, mikä kannattaa unohtaa? Työpajassa edetään vaiheittain tekstin suunnittelun, luonnostelun, kirjoittamisen ja muokkaamisen kautta kohti lopullista tekstiä, joka voidaan esimerkiksi kirjoittaa koneella puhtaaksi.

Kerrataan elämänkerta tekstilajina: mitkä asiat ovat tyypillisiä elämänkertatekstille? Oppilaat laativat ajatuskartat tekstilajille tyypillisistä piirteistä. Tämän jälkeen oppilaat jaetaan pienryhmiin ja kukin ryhmä tutustuu yhteen elämänkertateokseen (esim. Hotakainen: *Tunteaton Kimi Räikkönen*, Aro, Tuisku & Vanha-Majamaa: *Antti Tapani*). Teoksista poimitaan havaintoja tekstilajipiirteistä, tutkitaan sisällysluettelon perusteella teoksen sisältöä ja valitaan jokin mielenkiintoinen nosto eli tekstinäyte. Näistä kotiryhmistä oppilaat jakautuvat uusiin ryhmiin niin, että kustakin kotiryhmästä on uudessa ryhmässä yksi edustaja. Jokainen oppilas esittelee oman teoksensa muille ja näin kaikki saavat tietoa myös muista kuin oman ryhmänsä teoksesta. Lopuksi voi vielä yhdessä keskustella tarkastelun alla olleista teoksista.

Mentoritekstejä hyödyntävä opetustuokio

1. *Anne Frankin päiväkirjan* avulla tutkitaan, miten saadaan luotua tekstiin erilaisia tunnelmia. Oppilaita pyydetään tarkkailemaan, miten katkelman aikana tunnelma vaihtelee tekstissä. Opettaja lukee katkelman ääneen. Lukemisen jälkeen oppilaat pohtivat, miten tunnelma muuttui katkelman aikana ja poimivat ilmaisuja, jotka kertovat tunnelmasta. Nämä käydään pienryhmissä läpi.

Lisäksi oppilaat kirjoittavat päiväkirjamerkinnän Annen kuvaamista tapahtumista jonkun muun henkilön näkökulmasta. Nämä tekstit luetaan parille, joka yrittää arvata, kenen näkökulmasta tilanne on kuvattu ja antaa samalla palautetta parille kuvauksen onnistumisesta.

2. Fabio Geda: *Krokotiilimeri*-katkelman avulla jatketaan kuvakielen tutkimista: miten elollistamisella, metaforilla ja synonyymien käytöllä saadaan tekstiin lisää ilmaisuvoimaa? Opettaja lukee katkelman, minkä jälkeen oppilaat etsivät tekstistä synonyymeja annetuille ilmaisuille. Pohditaan, millä muilla synonyymeilla annettuja ilmaisuja voitaisiin korvata.

Suunnittelun apuvälineitä

1. Aikajana

Aikajanan avulla harjoitellaan kirjoittamaan kronologisesti tapahtumasta toiseen. Mistä oma tarina alkaa ja mihin se loppuu? Miten oma elämä asettuu aikajanelle? Mitä asioita omaan tekstiin valitaan, mitä jätetään aikajanelta pois? Mitkä tapahtumat painottuvat? Rikotaanko aikajärjestystä takaumilla tai ennakoinneilla?

2. Idea”piirakka”

Harjoitellaan kertomaan aihe kerrallaan: Ideapiirakkaan valitaan oman elämän kannalta keskeisiä aiheita ja kerätään näistä aiheista avainsanoja piirakan ”täytteiksi”.

3. Ideointipuu

Ideointipuuta voidaan käyttää ideapiirakan tavoin: puun oksille kerätään aiheita, joihin omassa tekstissä halutaan tarttua.

4. Muistilaput

Kuvaileva kertominen on osalle oppilaista todella vaikeaa: moni kertoo asiat lyhyesti ja toteavasti, eikä teksti lähde missään vaiheessa kunnolla lentoon. Apuna voi olla ideapankki: Oppilaat keräävät lapuille kuvailevia sanoja, jotka laitetaan luokan seinälle kaikkien oppilaiden käytettäväksi. Lisäksi kootaan lapuille sidossanoja, joiden avulla oman tekstin saa etenemään johdonmukaisena kokonaisuutena.

Palaute kirjoittamisen työpajassa

Palautteen antaminen kirjoittamisen työpajassa on monipuolista ja oppilaiden edistymistä arvioidaan jatkuvan palautteen muodossa pitkin työpajaa. Oppilaat saavat toisiltaan vertaispalautetta erilaisissa kirjoitustehtävissä. Oppilaat myös arvioivat itse omaa suoriutumistaan työpajavihkoonsa. Lisäksi opettaja arvioi lopullisen työn vielä sanallisesti ja numeerisesti. Opettaja voi myös arvioida työpajavihon.

